

Uusia kysymyksenasetteluja sektoritutkimukselle

Vappu Taipale

Kun pääministeri Tony Blair nousi valtaan Isossa Britanniassa, brittitutkijat alkoivat puhua ilmiöstä, jota he kutsuivat termillä ”utilitarian turn”. Kolmannen tien poliitikot ryhtyivät korostamaan tutkimuksen merkitystä päätöksenteon tukena. Tutkimuksen rahoitusta ohjattiin entistä enemmän teemoihin ja aloille, joilla oli poliittista relevanssia. Hallituksen tiedeasiantuntijoiden, Chief Scientists, mielipiteet painoivat kun tieteellisten toimikuntien rahoituspäätöksiä tehtiin. Samalla syntyi sarja pieniä uusia laitoksia kuten esimerkiksi sosiaali- ja terveystieteiden NICE (National Institute for Clinical Excellence), SCIE (Social Care Institute for Excellency), EPPI (Evidence for Policy and Practice Information and Coordination) ja CEPSS (Centre for Evidence Based Social Services). Economic and Social Research Council rahoitti tuntuvalla summalla kolmivuotista kilpailutettua projektia nimellä Evidence Based Policies. Etsitään siis näyttöä, evidenssiä.

Britannia on vain yksi esimerkki politiikan ja tutkimuksen lähentymisestä. Valistuneet kansalaiset alkavat kysellä, mihin päätöksenteko oikein perustuu. Valistuneet poliitikot edellyttävät, että on yhä enemmän tietoa käytettävissä yhteiskunnan ilmiöistä ja päätöksenteon vaihtoehtoista. Moderni hallinto haluaa nojata tietoon. Mutta tietoa on vaikea hankkia lyhytjännitteisesti ja äkkiseltään, vaikka rahaakin olisi. Osaamisen kertyminen on aikaa vievä prosessi.

Suomalaisessa innovaatiojärjestelmässä palaset ovat onneksi paremmin kohdallaan kuin Blairin hallinnossa. Paitsi että innovaatiojärjestelmämme on virtaviivainen ja hyvin toimiva, se sisältää tuon puuttuvan konseptin, sektoritutkimuslaitokset. Sektoritutkimuslaitokset ovat ministeriöidensä tulosohjauksessa. Parhaimmillaan ohjaus on strategista ja yhteistyö saumatonta. Sektoritutkimuslaitosten tehtävänä on tuottaa policy-relevanttia tietoa päättäjien

ja kansalaisten tarpeisiin. Niiden on kilpailtava tiukimpien akateemisten kriteerien mukaan tutkimuksensa korkeatasoisuudesta, puolueettomuudesta ja asiantuntevuudesta. Hyvin toimivat sektoritutkimuslaitokset ovat tottuneet jatkuvaan dialogiin päättäjien ja kansalaisten kanssa – ei voida elää norsunluutornissa ja etäällä maailman melskeistä, kun tehtävänä on juuri arvioida ja kehittää ympäröivää todellisuutta. Tiedon on oltava saatavilla ja käytettävissä, sen on oltava luotettavaa ja kestävää myös poliittisen vallan vaihtuessa.

Sektoritutkimuslaitoksilla on edessään suuria tulevaisuuden haasteita. On todennäköistä, että tiedon tarve tulee vain kasvamaan ja sille asetettu puolueettomuuden vaade syventymään. Tieto ja ymmärrys on yhteistä omaisuutta, kansainvälistä luonnoita. Globalistuva maailma saattaa näyttää korostavan voimakaiden määräysvaltaa ja yhdenmukaistumista, mutta samanaikaisesti tapahtuva globaalistuminen, globaalin ja lokaalin kohtaaminen nostaa esille regionaalisuuden, alueiden ja paikallisuuden omintakeisuuden ja elinvoiman. Koko maailma pyörittää meitä, mutta juurillamme olemme kiinni omassamme. Perustieteen maailmassa globaalit trendit kääntyvät vaikeasti policy-relevanttiin muotoon, mutta sektoritutkimuslaitosten on tehtävä nämä tulkinnat.

EU laajenee voimakkaasti ja kehitys jatkuu. On arvioitava, millaisia EU:n sisäisiä policy-relevantteja kysymyksiä nousee esille. Nyt EU panostaa enemmän valvontaan ja kontrolliin, kemikaalien hallintaan, ruoan haitattomuuteen ja tartuntatautiin ehkäisyyn. Mutta EU:n sisällä nousevat myös muunlaiset poliittiset agendat, jotka etsivät oman mandaattinsa vaikkapa observatorioiden ja avoimen koordinaation kautta. Tietoyhteiskunnassa osaaminen on pääomaa. Miten turvataan alueen osaamispotentialin kukoistus varhaisimmista elämän-

vaiheista vanhuuteen asti? Miten vastataan yhdessä ympäristöosaamisen tarpeisiin? Miten hallitaan euroskleroosi, alueen ikääntyminen, varhainen eläköityminen ja uuden yrittämisen hajanaisuus ja heikkous? Miten tuotekehityksen yhteistyötä, käyttäjälähtöisyyttä ja osaamista voitaisiin vahvistaa? Kysymykset tulevat leikkaamaan hallinnonaloja horisontaalisesti, ne eivät asetu tuttujen sektoreiden sisään, ne muuttuvat monihallinnollisiksi, monitieteisiksi ja väistämättä kansalaisten, asiakkaiden, käyttäjien tarpeita enemmän huomioiviksi. Tai sitten kysymykset käyvät spesifeiksi ja kyseenalais-tavat sen rationaliteetin, että jokaisessa maassa pitäisi olla oma laitoksensa. Miksi erilliset kansalliset terveydenhuollon menetelmien arviointiyksiköt, eikä tietotaidon pitäisi olla yhteistä? Verkostoituminen on luonnollinen ratkaisu osaamisen organisoinniksi. Mutta se ei voi olla mekaanista suuruuteen uskomista ja kaikki mukaan vaativaa kuten kuudennessa puiteohjelmassa, sillä elävät, orgaanisesti kukoistavat verkostot uuden tiedon tuottamiseksi harvoin kestävät liian monia pakollisia partnereita. Verkostoitumisen muodotkin ovat uudet.

”Osaamiskilpailun pelisäännöt ovat muuttuneet”, kirjoitti Esko Aho tämän lehden pääkirjoituksessaan (*Tieteessä tapahtuu* 6/2004). Juuri näin, ja siksi Suomella olisi tässä nyt todellinen paikka ennakoita tulevia kysymyksenasetteluja ja arvioida omaa osaamistaan. Jos olemme

vailla kunnianhimoa, sektoritutkimuslaitosten tehtäväksi riittää seurata mitä maailmalla tapahtuu. Näinkö vain? Meillä on myös maailmanluokan osaamista. Taloudellinen sekä poliittinen painoarvomme maailman areenoilla ylittää monikertaisesti vähäisen väestöpohjamme osuuden. Tulevaisuuteen voidaan myös vaikuttaa. Kun Stakes aloitti yhdessä Sheffieldin yliopiston kanssa seitsemisen vuotta sitten hankkeen nimeltä ”globaali sosiaalipolitiikka”, se vaikutti utopiarakenteelta, mutta tänään alan tutkimuksella ja ymmärryksellä on jo kysyntää YK:n piirissä.

Sektoritutkimuslaitokset ovat suomalaisessa innovaatioympäristössä kilpailuetu, jota kannattaa kehittää ennakkoluulottomasti. Äskeinen sektoritutkimuslaitosselvitys vaatii välttämättä jatkoa – esimerkiksi uuden ennakointihankkeen. Uusi hanke voisi tehdä analyttisen tarkastelun toimintaympäristöstä, osaamisesta ja tulevasta tiedon tarpeista, ja tältä pohjalta eritellä suomalaisen sektoritutkimusosaamisen paikkaa EU:ssa ja globaalisti. Se voisi kehittää aggressiivisia markkinointikeinoja, paikantaa kohteita, joita pyrkisimme ottamaan haltuun, ja niitä innovaatioympäristön osia, joilla osaamisemme vie yhteistä kansainvälistä kenttää eteenpäin. Vaatimattomuus voi kaunistaa, mutta rohkeuden puute on nyt vaarallista.

Kirjoittaja on lääket. tri ja Stakesin pääjohtaja.